

Instrument

Ontwikkelingsvolgmodel (OVM)

Het Ontwikkelingsvolgmodel is een longitudinaal observatiesysteem waarin allerlei aspecten van de kinderlijke ontwikkeling in de vorm van ontwikkelingslijnen met ontwikkelingsfasen per halfjaar zijn uitgewerkt. Het instrument wordt gebruikt in de dagelijkse opvang en onderwijsleersituaties bij verschillende activiteiten en in gevarieerde situaties. Het instrument kent drie versies en is gericht op verschillende doelgroepen: zeer jonge kinderen (0-4 jaar), jonge kinderen (4-7 jaar) en midden- en bovenbouw van het basisonderwijs (8-13 jaar). Daarnaast zijn er aanpassingen voor het speciaal onderwijs.

Doel

Het volgen van het ontwikkelingsverloop en gedrag van kinderen.

Doelgroep

Het Ontwikkelingsvolgmodel kent drie versies en is gericht op verschillende doelgroepen: zeer jonge kinderen (0-4 jaar), jonge kinderen in de onderbouw van het reguliere basisonderwijs (4-7 jaar) en kinderen in de midden- en bovenbouw van het basisonderwijs (8-13 jaar). Voor het speciaal onderwijs zijn aanpassingen beschikbaar.

Werkveld

Het ontwikkelingsvolgmodel is ontwikkeld voor kindercentra (peuterspeelzalen en kinderdagverblijven), voor het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en het speciaal voortgezet onderwijs (cluster 1 t/m 4).

Materialen

Het Ontwikkelingsvolgmodel bestaat uit:

- Ontwikkelingsvolgmodellen (met versies voor verschillende leeftijdsgroepen)
- Registratieblad voor het maken van observatieaantekeningen
- Handboek met verwijzingen naar toetsen en verdiepende registratieinstrumenten
- Computerprogramma 'Ontwikkelingsvolgmodel-web (OVM-Web)'
- Handleiding Ontwikkelingsvolgmodel-web (downloadbaar)

Gebruik

Het instrument is bedoeld als leerlingvolgmodel voor de voorschoolse periode en het basisonderwijs en speciaal onderwijs.

Het instrument wordt gebruikt in de dagelijkse opvang en onderwijscontext bij verschillende activiteiten/lessen en in gevarieerde situaties. Het model is gebaseerd op een continu observatieproces. Als een leidster/leerkracht een verandering waarneemt bij het kind noteert hij/zij dat. De registratie is gebaseerd op het systematisch en nauwgezet observeren van de ontwikkeling en het gedrag door de leidster/leerkracht in voor kinderen vanzelfsprekende onderwijssituaties. Met behulp van een computerprogramma worden de gegevens vastgelegd. Naast een totaaloverzicht per kind, kunnen groepsoverzichten in beeld gebracht worden. Naast de registratie van het ontwikkelingsverloop en het gedrag worden handreikingen gegeven voor diagnostisch onderzoek, voor individuele handelingsplanning en voor een planmatig aanbod op groepsniveau.

In het handboek behorende bij het instrument zijn opgenomen:

- Overzicht van toetsen en verdiepende registratie-instrumenten die bij elke lijn gebruikt kunnen worden.
- Verwijzingen naar ontwikkelingsmaterialen, leerlijnen met subdoelen, hulpverleningsprogramma's, handelingswijzers en andere middelen.
- Literatuurverwijzingen en achtergrondbeschrijvingen die ten dienste staan bij het gebruik van het model.

Scoring

Per ontwikkelingslijn worden fasen van ontwikkeling aangegeven. Elke ontwikkelingslijn is onderverdeeld in ontwikkelingsfasen van een half jaar. Elke fase is weer onderverdeeld in 4 blokjes. De leidster/leerkracht kleurt de blokjes in. Heeft een kind zich een ontwikkelingsfase geheel eigen gemaakt, dan zijn alle vier blokjes ingekleurd. Norm van inkleuring van de hokjes is:

- geen inkleuring: deze ontwikkeling wordt nog niet waargenomen;
- 1 hokje ingekleurd: een enkele keer wordt dit geobserveerd;
- 2 hokjes ingekleurd: regelmatig wordt deze ontwikkeling waargenomen;
- 3 hokjes ingekleurd: deze fase heeft zich bijna 'uitontwikkeld';
- 4 hokjes ingekleurd: deze fase is geheel van toepassing.

Gegevens kunnen ook ingevoerd worden in het computerprogramma. Dit programma biedt mogelijkheden om ontwikkelingslijnen te clusteren, totaaloverzichten per kind op te roepen en per ontwikkelingslijn groepsoverzichten op het scherm te krijgen en te printen.

Tijdsinvestering

Het model is gebaseerd op een continu observatieproces. Als de leidster/leerkracht een verandering constateert wordt dit genoteerd. Een keer per week worden deze gegevens overgenomen in het Ontwikkelingsvolgmodel. De meeste leidsters/leerkrachten kiezen ervoor om een aantal weken per jaar meer gericht te observeren en te registreren om het model actueel te doen zijn op bepaalde tijdstippen. Afhankelijk van de keuze van het schoolteam kunnen deze tijdstippen 2 tot 4 maal per jaar zijn.

Type hulpmiddel

Observatieschema

Onderdelen / subschalen

In de Ontwikkelingsvolgmodellen zijn allerlei aspecten (domeinen) van de kinderlijke ontwikkeling in de vorm van ontwikkelingslijnen uitgewerkt. Elke ontwikkelingslijn is verdeeld in een aantal ontwikkelingsfasen.

De Ontwikkelingsvolgmodellen voor de zeer jonge- en de jonge kinderen zijn gericht op de volgende domeinen:

- basale ontwikkelingsbehoeften
- speel- en werkgedrag
- (senso)motorische ontwikkeling
- zintuigelijke ontwikkeling
- spraak- en taal(denk)ontwikkeling
- wereldverkenning
- symboolverkenning

Ontwikkelingsvolgmodellen voor de midden- en bovenbouw van het basisonderwijs zijn gericht op:

- basale ontwikkelingsbehoeften
- werkgedrag
- taal
- lezen
- spelling
- rekenen/wiskunde

Voorbeelden van ontwikkelingslijnen binnen de domeinen zijn:

Domein: Basale ontwikkelingsbehoeften

Ontwikkelingslijnen: zelfbesef, relatie met volwassenen, omgang met afspraken en regels.

Domein: spraak- en taalontwikkeling

Ontwikkelingslijnen: taalvorm (zinsbouw, morfologie) en taalinhoud (woordenschat, semantiek, taalbegrip).

De ontwikkelingslijnen zijn in de versies voor jonge kinderen onderverdeeld in halfjaarlijkse leeftijdsperiodes. De ontwikkelingslijnen voor de 7 tot 13 jarigen zijn per jaar uitgewerkt. Reden hiervoor is dat kinderen vooral in de eerste levensjaren een snelle, sprongsgewijze ontwikkeling doormaken en veel nieuwe kennis en ervaringen opdoen. De omschrijvingen corresponderen met de gangbare ontwikkeling in deze periodes. Per ontwikkelingslijn en per leeftijdsperiode zijn concretisering beschreven, zodat voor de leidster/leerkracht duidelijk is welke ontwikkeling bedoeld wordt. Deze concretisering zorgen ervoor, dat er zo veel mogelijk eenduidigheid is bij het invullen van het model.

Achtergrond

Het Ontwikkelingsvolgmodel is ontwikkeld door D.J. Memelink aan de Hogeschool van Utrecht Seminarium Orthopedagogiek.

Theoretisch kader/verantwoording

Het Ontwikkelingsvolgmodel is gebaseerd op de theorievorming rond Ontwikkelingsgericht Onderwijs. Het instrument is bedoeld als een ondersteunend middel bij de realisatie van een ontwikkelingsgerichte visie in de school.

Doordat in het model wordt begonnen met de observatie van de basale ontwikkelingsbehoeften en het spelen en leergedrag van de kinderen worden eerst de aspecten die ontwikkeling mogelijk maken of belemmeren geobserveerd en geregistreerd.

Om kinderen recht te doen worden zij niet met elkaar vergeleken maar primair met zichzelf. Hoever is het in de ontwikkeling bij de komst op de school? Hoever was het een half jaar later? enzovoort. Er wordt pas van achterstand gesproken als blijkt dat de ontwikkeling achter blijft bij de potenties die het kind zelf heeft. Het model beoogt een totaal beeld van de ontwikkeling te verkrijgen. Dit is belangrijk omdat alle aspecten nog in ontwikkeling zijn. Ook bestaat er in de ontwikkeling een grote samenhang en onderlinge afhankelijkheid. De verschillende ontwikkelingen beïnvloeden elkaar.

Daarnaast is de zone van de naaste ontwikkeling bepalend voor het aanbod dat het kind nodig heeft. De zone bestaat uit activiteiten waarin de kinderen kunnen en willen deelnemen, maar die ze nog niet zelfstandig tot een goed einde kunnen brengen.

(Memelink & Bonthond-Oosterhaven, 2003)

Kwaliteit

Het Ontwikkelingsvolgmodel is samengesteld op basis van wetenschappelijk onderzoek en theorievorming binnen de ontwikkelingspsychologie. Psychometrisch onderzoek naar de betrouwbaarheid en validiteit van het instrument moet nog plaatsvinden.

Betrouwbaarheid

Er zijn nog geen onderzoeksgegevens bekend over de betrouwbaarheid van het Ontwikkelingsvolgmodel.

Validiteit

Er zijn nog geen onderzoeksgegevens bekend over de validiteit van het instrument.

Normering

De indeling in ontwikkelingsfasen is ontleend aan:

- 1 wetenschappelijk onderzoek, normering van toetsen en gegevens uit de ontwikkelingspsychologie
- 2 de gegevens van leraren basisonderwijs en speciaalonderwijs (circa 200 personen) die in de try-out fase met het model gewerkt hebben. Bij elke fase zijn concrete beschrijvingen van uitspraken en gedrag van kinderen opgenomen om te voorkomen dat de omschrijvingen multi-interpretabel zijn. De 'scoring' is, volgens de ontwikkelaars, echter niet geheel objectief te maken, omdat in beperkte mate een eigen interpretatie niet uit te sluiten is.

Overige kwaliteitsaspecten

Het Ontwikkelingsvolgmodel is samengesteld op basis van wetenschappelijk onderzoek en theorievorming

binnen de ontwikkelingspsychologie. Psychometrisch onderzoek naar de betrouwbaarheid en validiteit van het instrument moet nog plaatsvinden.

Beschikbaarheid

Het Ontwikkelingsvolgmodel is alleen in combinatie met een implementatiecursus verkrijgbaar. Deze cursus wordt gegeven door het Seminarium voor Orthopedagogiek en de schoolbegeleidingsdiensten.

Bestelinformatie

Seminarium voor Orthopedagogiek
Archimedeslaan 16
Utrecht
Tel: 030-2547378

Kosten van de cursus en bijbehorende materiaal kunnen bij het Seminarium voor Orthopedagogiek worden opgevraagd.

Literatuur

Memelink, D. & Bonthond-Oosterhaven, N. (2003). Ontwikkelingsvolgmodel jonge kinderen. Utrecht: HvU/FEO/Seminarium voor Orthopedagogiek.

Links

[Seminarium voor Orthopedagogiek Utrecht](#)
[Sociaal emotionele ontwikkeling in het basisonderwijs](#)

Deze informatie is op 24 januari 2015 gedownload van www.nji.nl.